

A LENGYEL HIMNUSZ.

□ A katonai tudományt gráci dragonyosok iktatták a lábamba s részben a fejembe.

□ A fejem csak győzte valahogy a »reglamákat«, lóhátrul is kivágtam a magyar tempót rendesen, de a lábommal már igen meggyűlt a bajuk tanító-mestereimnek, névszerint Tschabutschnigg főhadnagy urnak, őrmester úr Zakariásnak s káplár úr Dóbénak. Katonai szempontból végkép elkorcsosította a járásomat néhai táncmesterem, Campilli úr. Finoman lépkedtem, mint a barázda-billegető, holott az ugynevezett abteiliger Schritt törvénye értelmében földhöz kellett volna csapdosnom a talpamat az ármádia kedvéért.

□ A jó szándék meg volt bennem — nem akartam én a hadsereget megbecsteleníteni —, de a tehetségem és a Campilli féle tradíciók nem birtak versenyt futni a jóakaratommal: puha járásom valósággal kétségbeejtette Tschabutschnigg urat, Zakariást és Dóbét, később a major, sőt az ezredes urat is. Megkaptam a kurtavasat, több kaszárnyá-áristomokkal tiszteltek meg főlebbvalóim, de mit sem használt az igyekezetük, mindig csak hopkáztam, táncoltam, piruetteztem, de »jágni« nem tudtak megtanítani. Ahhoz kevés volt az egész ezred egyesült esze. Valóságos afferré, skandalummá nőtt a járásom ügye Grácban, úgy hallottam, foglalkoztatta magát a hadtestparancsnokságot is. — Hátha az egrecir-reglamában van a hiba, nem az én lábamban? Az instrukció, a metódus, a hézagos, nem az én felfogási képességem? — Az a körülmény, hogy lóháton és az iskola padján csöppet sem bizonyultam hülyének, megerősítette a föltevés helyességét. Mindegy, a reglamát azért nem változtatták meg a kedvemért, az ügyet

inkább a Szentlélekre bízta a katonák. Hátha megszáll egyszer egy váratlan pillanatban s belém inspirálja az abteiliger Schritt. A hozzávaló alkalomról mindenesetre lelkiismeretesen gondoskodott főhadnagy úr Tschabutschnigg, elrendelte káplár úr Dóbénak, hogy a szolgálat után minden áldott nap tartson velem járási gyakorlatokat.

□ Megsajnáltam szegény Dóbét, — a ki magyarnak született csodálatos képen, — (anyja dajka volt, úgy felejtette itt németnek Stájermarkban) még jobban, mint sajátmagamat. Hiszen az én számárságom miatt hosszabbodott meg a szolgálati ideje. De kárpotoltam őt. A külön »dinctért«, naponként két virzsiniát faszolt tőlem s ha igen káromkodott a tudatlanságom miatt, még egy harmadikat is ígértem neki. Másképen, mint virzsiniával a szájában nem lehetett Dóbét a századnál elképzelni sem...

□ A Szentlélek nem szállott meg soha, a helyett azonban egy igen kinos ügyem kerekedett idomíthatatlan lábamból kifolyólag. Összevesztem bajtársaimmal. Valamennyivel.

□ A dolog úgy történt, hogy egy szerencsétlen napon a megbetegetett Dóbé helyett őrmester úr Zakariás vette át felettem a parancsnokságot. Gyáva voltam, nem mertem az őrmester urat lekenyerezni, illetve levirzsiniázni; csapat is velem olyan patáliát a kaszárnyaudvaron, hogy önkényes-társaim, a kik mig nem érkeztek otthagyni a kaszárnyát, mind kiszaladtak a »cimerbül« a bámulatára.

□ Zakariásnak hizelgett a díszes közönség jelenléte, inspirációt kapott tőle, mint valami színész és ripackodásra vetemedett velem szemben. Nem elégedett meg a katonai szöveg száraz klasszicitásával, élcse

jelzőket mondott a csámpás lábamról a legmodernebb humor stíljában. Elmondott gólyának, kengurunak, részeg cinegének, még a medvebocs volt a legkedvesebb állat azok között, a melyekhez hasonlított.

□ A bajtársak nevettek.

□ Arcomba szökött a vér s felzaklatta komor, de fegyelmezett fejemben a velőt. Pórázon tartott indulataim felszabadultak: neki mentem a rajtam mulató önkénytes csoportnak s arcukba vágtam fékevesztett faji gőgöm tüzét.

□ »Ihr seid's keine Kameraden, ungezogene Bauernlummel seid's Ihr.« (Nem bajtársak, neveletlen parasztingók vagytok.)

□ Egy pár szisszenést lehetett hallani, egy magányos gúnyos röhögést, aztán csend lett. Minden izemben reszkettem, mint a hideglelés: a szenvedély szinte kivetkőztetett emberi lényemből, megdöbbsentette a gunyolódókat, lebüvölte akarataikat.

□ Zakariásnak inába szállott minden humora. Ijedtében leuzott.

□ »Herr Freiwilliger, beteg ön?«

□ Talán azt hitte, hogy megbolondultam.

□ Ettől a gondolattól egyszeribe visszanyertem önuralmam. Nem akartam, hogy féktelen kitörésemet a beszámíthatatlanság számlájára írják.

□ »Nem vagyok beteg«, válaszoltam az őrmesternek lehiggadt metsző hangon, »csak ezeknek a a birkáknak akartam a véleményemet megmondani... És most — tettem hozzá — ha tetszik vasra verethet.«

□ Zakariás meghökkent. Alighanem megérezte, hogy maga is bajba keveredik a kaszárnyavice miatt, amelyek nevetésre ingerelvén bajtársaimat, a tömeges sértésnek ősokei voltak. El akarta a kínos ügyet tussolni.

□ »Ilyen csekélységért még föl sem jelentem«, mondta, »legjobb lesz, ha kibékülnek az urak«.

□ Azzal az önkénytes csoport felé ballagott. Magyarázott valamit, a miből csak a Korpsgeist szót vettem ki vagy ötször.

□ Jól szavalhatott, mert elégedett ábrázattal tért vissza hozzám mondván:

□ »Az önkénytesek nem veszik komolyan a kifakadását, érzik hogy hibások voltak, magam is az vagyok, most önön a sor: ismerje be, hogy ön is tullótt a célon — s az ügy el van intézve, nem történt semmi sem.

□ Lett volna csak csupa magyar az a tizenkét önkénytes a kit lebirkáztam, de nem késtem volna egy pillanatig sem az önbeismeréssel. Még ünnepies bocsánatot is kértem volna tőlük, de csehek, morvák és lengyelek voltak, az volt az érzésem hogy a magyar virtust képviselem velük szemben s könnyen a szájhösködés gyanujába ejtenének, ha visszaszívom a kivágott tempót.

□ »Semmit sem ismerek be«, jelentettem ki az őrmesternek s összecsikoritottam a fogamat.

□ Erre kivált bajtársaim sorából egy daliás lengyel fiú, Melnický Micislaw s felém nyujtotta jobbát.

□ »Ne haragudjál, Kamerad, megkövetlek.«

□ Rákaptam a szememet s beleszúrtam az övébe.

□ »Az a kérdés, neveltél-e?«

□ »Nevettem.«

□ Megrészegett a vérem. Nem elégedtem meg a lojalis bocsánatkéréssel sem. Háta fordítottam Micislawnak, nem fogadtam el a békejobbát.

□ Hallottam, hogy megcsuklott a toroka, mint mikor valakinek a légsövébe téved a nyála.

□ Később láttam, hogy összebujnak önkénytestársaim s szapora tanácskozást folytatnak. Majd cédulákra irták neveiket, összegöngyölítették a cédulákat, sapkába tették s egyet kihuztak belőle.

□ Nem volt nehéz kitalálni, hogy sorsot huztak, melyikük verekedjék meg velem mindnyájuk helyett.

□ Két óra mulva megtudtam, hogy a Geiringer Hans nevét huzták ki a sapkából... Meglátogattak a segédjei s felhívtak, nevezzem meg én is a tanuimat.

□ Önkénytestársaimon kívül senkit sem ismertem Grácban, azok közül pedig sértett felek lévén valamennyien, nem nevezhettem segédet, egy pár órai időhaladékot kértem, hogy felhajszolhassak két bakaönkénytest.

□ Alig nyomtam fejembe a sapkát ismét két látogatót kapok. Micislaw külön provokált...

□ Másnap megtörtént a kétrendbeli párbaj. A szegény lengyel fiut csunyán helybenhagytam, de Geiringertől viszont én kaptam ki.

□ Sokért nem adtam volna, ha megfordítva esik meg az eset...

□ Geiringerral kezét fogtam a párbaj után s szent lett a béke közöttem s többi önkénytestársaim között is, de Micislaw, (pedig melegen, közvetlen fiatal szivem egész hevével megkövettem) visszautasította jobbomat, a helyett egy oly heves sértést vágott a képembe a melynél fájóbbat, súlyosabbat nem kaptam soha.

□ »Sie sind ein Ungar? Nein. Der seinen polnischen Bruder derart beschimpft, gehört nicht zu der edlen Nation.« (Ön magyar? Nem. Aki az ő lengyel testvérét ily módon megsufolja, nem lehet tagja a nemes nemzetnek.)

□ Ma is szivembe nyilallik a szava...

□ Lesütöttem szememet s egy szóval sem reflektálva a sértésre, követtem segédeimet, hogy szembeálljak Geiringerral.

□ □

□ A tekintélyem alaposan megnőtt a kettős párbaj után, nemcsak bajtársaim szemében — csudálatos kisszerű fészek ez a 100.000 lakósu Grác! — megbámultak még a boltossegédek s kalapos kisasszonyok is.

□ »Da geht der wilde Ungar«, mondogatták egymás között, midőn Campilli-féle lépésben végiglejtettem a Herrengassen, de azt már nem tapasztaltam, hogy a kalapos kisasszonyok féltek volna az ő vad magyarjuktól, sőt sok tekintetben bátrabbak voltak velem szemben, mint én velük. Minduntalan a szemembe nevettek, a mi igen bosszantott akkor; bezzeg ma már nem bosszantana.

□ Azonban a tekintélyemnek zöld ifju létemre nagyon örültem. Nemcsak erkölcsi szempontból, hanem mert nagy hasznomra vált az nekem mindenképen. Az abteiliger Schrittet elengedte Tschabutschnigg, az altisztek nem mertek a rovásomra humorizálni, önkénytestársaim valamennyi

becsületbeli ügyüket velem intéztették el s a bálokon én voltam az első táncos és mindig a Tschabutschnigg kiöltözött kaució párával nyitottam meg a táncot. Volt annyi eszem, hogy pórázon tartottam a parancsnokomat a kvázi menyasszonya repülő szalagjainál fogva. Valahányszor átkaroltam a szép karcsu leányt, sokatmondó pillantást vetettem a főhadnagy urra: Ugy merj velem pacakázni, hogy eltáncolom tüled a kauciódat és soha se lesznek gyerekeid.

□ Tschabutschnigg jó képet vágott a keserves játékhoz s valahányszor táncoltunk, mindig kacsinított a szemével, a miből a következőket lehetett kiolvasni:

□ »Táncolj vele, oh kellemetlen magyar, ameddig csak akarsz, de végkép el ne bolondítsd, különben úgy megbuktatlak a tisztí vizsgán, hogy csupa csuda...»

□ ... Mindezek ellenére szeretném kitörölni emlékeim sorából önkénytesi évemet. Heves ember vagyok ma is, könnyen elragad az indulat, szenvedélyes vérem sokszor ajkamra csalja a bántó szót a lelkem ellenére, a mi csupa szeretetre vágyik s legott megcsömörlik, ha megsértettem bárkit is, — de megszenvedek érte. Az én belső meghasonlásom fájdalma korántsincs arányban azoknak a bántalmaknak nagyságával, a melyekkel embertársaimat megillettem. Engem igen büntet a lelkem.

□ Micislaw gyűlölt. Az ő szenvedélyes megközelíthetetlen gyűlölete elkészerítette az életemet. Mindent elkövettem, hogy kiengeszteljem, s látván őszinte megbánásomat, pártomra keltek vele szemben bajtársaim is, de ő hallani sem akart rólam.

□ »Kein Ungar, — mormogta valahányszor békítették bennünket cimboráim — ein Ungar hat ein edles Herz.« (Nem magyar, magyarnak nemes a szive.)

□ Mintha kést mártottak volna a szivembe. Sohasem tapasztaltam a Micislawéhoz hasonló gyűlöletet.

□ Egy szakaszba voltunk beosztva s a szolgálat úgy hozta magával, hogy érintkeznie kellett velem,

a ki a káplárja voltam, de inkább becsukatta magát, minthogy jelentést tegyen nekem, ha arra került a sor. Én sohasem rendeltem konok-ságáért kihallgatásra, de megtette helyettem Zakariás.

□ Kemény büntetéseket mért reá Tschabutschnigg, de nekem jobban fájtak azok a büntetések, mint neki.

□ Bajtársaim, látva, hogy mennyit szenvedek Micislaw miatt, könnyíteni akartak a lelkemen.

□ »Ne törődj velem, bolond...»

□ Miattam szinte megvetették a makacs engesztelhetetlen lengyelt, — de az is csak az én lelkem terhére esett. Mindent magamra vettem a mi csak érte Micislawot.

□ Mihaszna! Nem volt megközelíthető.

□ □

□ Idegrendszerem sohasem volt rendben. Édesanyám mondja, hogy erős, egészséges gyermek voltam, de mindig mérgeződtem. Olyan sirásokat rendeztem, hogy apám állandóan gyapotot tartott a fülében a dobhártyája épsége érdekében. Diákoromban is azonmód megcsurrant a szemem, ha valami kellemetlenség ért, teszem egy szekunda. Ilyes magvas gyerek ellenszenves magamnak is, s tudja Isten, mégis igen fájlalom, hogy ma már nem tudok sirni.

□ Epileptikus betegek mondják, hogy szomorú kórságuk szenvedéseikért teljesen kárpótolják őket

azok a rendkívüli érzések, a melyek rohamaikkal együtt járnak. Holott magától a rohamtól irtóznak.

□ Így voltam én a könnyeimmel. Szégyeltem őket mélységesen — de a kitörés pillanatában csudálatos boldogságot árasztottak reám. Éreztem, hogy olyankor vagyok a legemberebb...

□ Egyik párbajsegédem színésznövendék volt. Gyönyörű tenorhanggal áldotta meg az Isten. Csatai Józsefnek hitták.

□ Ez a Csatai József egy önkénytesestélyen, — minden hónapban rendeztünk egy ilyen mulatságot, részt vettek benne a tiszték is — mondom egy estélyen elénekelt Csatai a lengyel himnusz. A görcs megfogta a torkomat, könnyeim nem birtam lenyelni, megcsuklott a hangom, fejem az asztalra esett. Semmivel sem törődtem, csendes boldogító zokogás rázta a keblemet.

□ Egyik bajtársam vállamra csapott.

□ »Ne légy gyerek! Katona létedre sirni?...»

□ Összeszedtem minden erőmet, szégyenkezve felemeltem a fejemet...

□ Micislaw ott állott előttem. Ő is sirt. S még jobban megfélejtkezett férfiúi méltóságáról, mint én. Kitérta karjait felém s makogott valamit.

□ Keblére borultam s megöleltem. Végre érthetővé lett a szava...

□ »Oh, hát mégis magyar vagy, igazi magyar, édes testvére a lengyelnek. Az én himnuszom a te himnuszod, az én bánatom a te bánatod. Szeretlek...»

SZEMERE GYÖRGY.

Gábor Mór rajza.